

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

24 maja 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Roman Trzaskowski (przewodniczący)

SSN Władysław Pawlak

SSN Karol Weitz (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 24 maja 2024 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej D.S.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie

z 4 kwietnia 2019 r., I ACa 1653/16,

w sprawie z powództwa D.S.

przeciwko S.W.

o ochronę dóbr osobistych

**Uchyła zaskarżony wyrok w części oddalającej powództwo
i w części rozstrzygającej o kosztach postępowania za obie
instancje i w tych granicach przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w Krakowie do ponownego rozpoznania
i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Władysław Pawlak
(R.N.)

Roman Trzaskowski

Karol Weitz

UZASADNIENIE

Powódka D. S., po ostatecznym sprecyzowaniu żądania domagała się zasądzenia od pozwanego S. W. zadośćuczynienia w kwocie 15000 zł za doznaną krzywdę w związku z naruszeniem jej dóbr osobistych działaniem pozwanego polegającym na:

- złożeniu zeznań w charakterze świadka w sprawie I C 51/11 Sądu Okręgowego w Krakowie oraz I C 399/11/N, którymi to zeznaniami pozwany miał sobie przeczyć i z premedytacją pogłębiać rozstrój zdrowia powódki, gdyż zeznania te miały naruszać cześć oraz dobre imię powódki oraz
- podjęciu przez pozwanego działań zmierzających do ubezwłasnowolnienia powódki, które to działania nie miały uzasadnienia w kontekście stanu zdrowia powódki, a jedynie godziły w jej dobre imię i cześć, wywołując u niej poczucie krzywdy.

Wyrokiem z 16 maja 2016 r. Sąd Okręgowy w Krakowie zobowiązał pozwanego, aby w terminie 14 dni od uprawomocnienia się wyroku przesłał powódce listem poleconym własnoręcznie podpisane oświadczenie o treści” [...]” (pkt 1), oddalił dalej idące powództwo (pkt 2) i orzekł o kosztach postępowania (pkt 3).

Sąd ustalił, że powódka Dorota Szczygiel przebywała na Oddziale Psychiatrii i Psychosomatyki Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego [...] w K. w okresie od 20.11.200 r. do 9.02.2001 r. W tym czasie funkcję ordynatora tego Oddziału pełnił pozwany dr n. med. S. W..

W piśmie z 13.11.2002 r. skierowanym do Rzecznika Praw Pacjenta WSS [...] pozwany jako ordynator Oddziału Psychiatrii i Psychosomatyki Szpitala, odpowiadając na skargę powódki ustosunkował się do jej poszczególnych zarzutów zawartych w piśmie z 28.10.2002 r. Poza tym w piśmie znalazły się stwierdzenia, że powódka podczas pobytu na Oddziale „wielokrotnie uważała, że regulamin ten (regulamin dotyczący wyjść pacjentów) ogranicza jej wolność osobistą. Nie zgadzała się z zasadą obserwacji przed wydaniem decyzji przez lekarza, ograniczaniem wyjść w godzinach przedpołudniowych, wieczornych i nocnych.” Pismo w jego końcowej części zawiera stwierdzenie, że prawa pacjentki pani S. w czasie jej leczenia były respektowane. „Interwencje pielęgniarskie dotyczyły

głównie rozwiązywania konfliktów, które pacjentka wywoływała ze współpacjentami (...). Pacjentka miała również problemy z przestrzeganiem regulaminu Oddziału. Często negowała zasadność stosowanych form terapii." Kolejne pismo pozwanego skierowane do Rzecznika Praw Pacjenta WSS [...] jest datowane na 24.02.2005 r. i stanowi odpowiedź na pismo rzecznika w związku ze skargą powódki. Pismo to poza ogólnymi informacjami dotyczącymi zasad funkcjonowania Oddziału zawiera ocenne sformułowania odnoszące się do osoby powódki, takie jak „bezzasadne i absurdalne w swojej powtarzalności skargi Pani D. S.” oraz „do krążących skarg Pani D. S. a właściwie pieniacych roszczeń, ciągle na to samo i dotyczących tego samego okresu”

W piśmie z 16.06.2003 r. skierowanym do Dyrektora Departamentu Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego Dyrektor WSS [...] poinformował o przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego w związku ze skargą powódki z 30.10.2002 r. W ramach tego postępowania Rzecznik Praw Pacjenta Szpitala skierował do Ordynatora Oddziału pismo z prośbą o pisemne ustosunkowanie się do sprawy. Następnie przekazano odpowiedź na skargę. Dnia 30.12. 2002 r. wpłynęła ponowna skarga powódki. W piśmie zawarto stwierdzenie, że "po uzyskaniu informacji w przedmiotowej sprawie od Ordynatora Oddziału podkreślającej stwierdzone głębokie zaburzenia osobowości pacjentki, w tym jej tendencje do wywoływania konfliktów, po konsultacji z Ordynatorem Oddziału, który zapewniał o wyjaśnieniu problemu z pacjentką, odstąpiono od wysłania odpowiedzi pacjentce", W piśmie z 26.09 2003 r. skierowanym do Rzecznika Praw Pacjenta MOW WNFZ T. F., dyrektor WSS [...] w związku z pismem z 11.09. 2003 r. zawierającym prośbę o wyjaśnienia dotyczące kwestii podnoszonych przez powódkę podał, że w związku ze skargą powódki z 30.10.2002 r. do WSS [...] na pracę i postępowanie personelu medycznego na Oddziale Psychiatrii i Psychosomatyki wszczęto wewnętrzne postępowanie wyjaśniające. Do zarzutów pisemnie ustosunkował się Ordynator dr n. med. S.W. Dalej w piśmie stwierdzono, że powódka była wcześniej pacjentką Kliniki Psychiatrii Szpitala Uniwersyteckiego oraz Szpitala [...], gdzie również stwierdzono, że zachowanie powódki ma naturę konfliktową, wręcz aspołeczną. Pacjentka prowokuje werbalnie i grozi osobom, które podejrzewa o nieprzyjazne nastawienie. Także pisma kierowane

do Szpitala mają charakter oceniający i prowokacyjny. Podano, że w sprawie powódki Szpital prowadził obszerną korespondencję z własnym organem założycielskim w przedmiocie naruszania praw pacjentów. Sąd Rejonowy przeprowadził kontrolę, w ramach której nie stwierdzono żadnych uchybień. Pismo dyrektora WSS [...] z 14.09.2004 r. do Dyrektora Departamentu Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego jest odpowiedzią na skargę Stowarzyszenia Pacjentów i ich Przyjaciół „Z.”, i zawiera wyjaśnienia odnośnie do procedur i zasad stosowanych na Oddziale Psychiatrii i Psychosomatyki w zakresie wyjść pacjentów poza Oddział, informowania pacjentów o ich prawach oraz stosowania przymusu bezpośredniego. W piśmie z 25.02.2005 r. skierowanym do p.o. Rzecznika Praw Pacjenta MOW WNFZ T. F. dyrektor WSS [...] w K. podał, „że kolejne kierowane przez Panią D. S. zarzuty względem personelu medycznego dotyczą okresu jej jednorazowego leczenia na tym Oddziale, które miało miejsce w okresie od 20 listopada 2000 r. do 9.02.2001 r. 14.06.2013 r. S. W. działający, przez pełnomocnika będącego adwokatem, złożył w Prokuraturze Okręgowej w Krakowie wniosek o podjęcie czynności zmierzających do zbadania stanu psychicznego powódki podając w uzasadnieniu, że powódka występuje z powództwami cywilnymi przed Sądem Okręgowym w Krakowie i zachodzi obawa co do zdolności procesowej powódki. W piśmie opisany został przebieg postępowania w niniejszej sprawie i wskazano na coraz bardziej agresywne zachowanie powódki oraz przytoczono fragmenty pism procesowych powódki, w tym pisma, w którym powódka groziła aplikantce adwokackiej D. Z., co u tej ostatniej wywołało obawę realnego zagrożenia jej życia lub zdrowia. W wyniku tego wystąpienia Prokurator Prokuratury Rejonowej Kraków - Prądnik Biały, po zebraniu materiału dowodowego nie znalazł podstaw do podjęcia działań pozakarnych przez prokuratora. Pozwany S. W. był przesłuchany w charakterze świadka przed Sądem Rejonowym dla Krakowa-Nowej Huty w sprawie I C 399/11/P. Zeznając zrelacjonował okoliczności podania powódce na zlecenie lekarza leku uspokajającego w postaci zastrzyku, wskazując, że zostało to podyktowane wszczętą przez powódkę awanturą z inną pacjentką połączoną z szarpaniną i odmową przyjęcia leku uspokajającego w tabletkach. Świadek zrelacjonował także zasady udzielania przepustek na Oddziale i zeznał, że powódka rozmawiała z nim następnego dnia i skarżyła się na postępowanie lekarza dyżurnego

i pielęgniarki wykonującej jego zalecenia. Uznał, że zarówno reakcja lekarza, jak i personelu była prawidłowa, zaś skarga powódki przedstawiała inny punkt widzenia. Przed rozpoznaniem skargi świadek rozmawiał z lekarzem dyżurnym i pielęgniarkami, następnie próbował wytłumaczyć powódce dlaczego zapadła decyzja o przymusowym podaniu leku. Pozwany zeznawał także jako świadek w sprawie z powództwa D. S. przed Sądem Okręgowym w Krakowie o sygn. akt I C 51/11, opisując przebieg pobytu powódki na Oddziale Psychiatrii i Psychosomatyki.

Sąd Okręgowy ocenił, że powództwo było częściowo zasadne. Przyjął, że powódka nie wykazała faktu naruszenia jej dobra osobistego przez pozwanego, które miało polegać na przekazaniu dyrektorowi Szpitala K. K. informacji zawartych w piśmie z 26 09.2003 r., iż powódka wcześniej leczyła się w Szpitalu im. Dr. Bobińskiego i że jej zachowania mają charakter aspołeczny oraz jakoby powódka groziła innym osobom, podaniu obraźliwej nazwy w zakresie diagnozy powódki głębokie zaburzenia osobowości, podaniu nieprawdziwych informacji co do pobytu powódki na Oddziale, który miał mieć miejsce od 20.11.2000 r. do 9.02.2001 r., gdy tymczasem powódka leczyła się tam również później, tj. w 2002 r. Obiektywnie rzecz oceniając nie naruszało czci powódki w zakresie jej aspektu wewnętrznego (godności) stwierdzenie, że leczyła się ona w danym szpitalu uprzednio, podczas gdy w istocie miało to miejsce w okresie późniejszym, podobnie jak niewskazanie faktu późniejszego powtórnego leczenia, czy określenie rodzaju zaburzeń w formie ogólnej definicji „głębokie zaburzenia osobowości”, co również nie nosi znamion obrazy w sytuacji, w której taka obraza miałaby wynikać z faktu, że taka jednostka chorobowa nie występuje w oficjalnym katalogu chorób. Znamiona obrazy mogą nosić pozostałe przywołane przez powódkę określenia, jednakże materiał dowodowy nie dostarczył dostatecznych dowodów dla uznania, że określenia te pochodziły od pozwanego. Z tego względu powództwo zostało w tym zakresie oddalone na podstawie art. 6 w związku z art. 23 k.c.

Nie może być ponadto mowy o naruszeniu dobra osobistego powódki przez pozwanego podczas leczenia w okresie od listopada 2000 r. do lutego 2001 r. przez „uwłaczające traktowanie powódki i zastosowanie przymusu bezpośredniego w związku z podaniem leku w postaci zastrzyku i uniemożliwienie przez to wyjścia następnego dnia na zajęcia szkolne. Brak jakiegokolwiek dowodu na to, że decyzję

w tym zakresie podjął pozwany, a powódka nie wysuwa co do tego nawet takich twierdzeń, co dało podstawę do oddalenia powództwa także w tym zakresie zgodnie z art. 6 związku z art. 23 k.c. Nie zostało także udowodnione, aby pozwany ignorował skargi powódki. Powódka nie przeprowadziła skutecznie dowodu potwierdzającego, że składała skargi bezpośrednio do pozwanego.

Nie znalazło wreszcie potwierdzenia w materiale dowodowym, aby pozwany obrażał powódkę w treści swoich zeznań złożonych w sprawie I C 51/11 Sądu Okręgowego w Krakowie. Powódka nie wskazała, jakie konkretnie stwierdzenia zawarte w tych zeznaniach miały być obraźliwe.

Zasadne okazało się natomiast twierdzenie, że pozwany naruszył tajemnicę lekarską co do leczenia powódki i jej stanu zdrowia, wykraczając w ten sposób przeciwko art. 40 ust. 1 ustawy z 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty (dalej jako „ustawa”). W art. 40 ust. 2 ustawy przewidziane zostały przesłanki uchylające obowiązek zachowania w tajemnicy informacji związanych z pacjentem uzyskanych w związku z wykonywaniem zawodu. Znaczenie ma także regulacja art. 50 ust. 1 ustawy z 19 października 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (dalej jako „u.o.z.p.”). W postępowaniu dowodowym ustalono, że pozwany przekazał informacje dotyczące leczenia powódki Rzecznikowi Praw Pacjenta WSS [...] w piśmie z 13. 11.2002 r. ujawniając, że powódka podczas pobytu na Oddziale Psychiatrii i Psychosomatyki „wielokrotnie uważała, że regulamin dotyczący wyjść pacjentów ogranicza jej wolność osobistą oraz, że nie zgadzała się z zasadą obserwacji przed wydaniem decyzji przez lekarza, ograniczeniem wyjść w godzinach przedpołudniowych, wieczornych i nocnych, jak również, że interwencje pielęgniarские dotyczyły głównie rozwiązywania konfliktów, które powódka wywoływała ze współpacjentami, a także, że powódka miała problemy z przestrzeganiem regulaminu Oddziału.

Do kolejnego ujawnienia tajemnicy lekarskiej miało dojść na skutek przekazania informacji o stwierdzonych u powódki: głębokich zaburzeniach osobowości, w piśmie z 16.03.2003 r. skierowanym do Dyrektora Departamentu Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa [...] przez dyrektora WSS [...]. Wprawdzie zgodnie z art. 3 ustawy z 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki

zdrowotnej, która obowiązywała do 1. 07. 2011 r., pojęcie świadczenia zdrowotnego i osób go udzielających było bardzo pojemne, jednak nie obejmowało ono rzecznika praw pacjenta i dyrektora szpitala. Sąd ocenił zatem, że przekazanie wskazanym osobom określonych powyżej informacji nie służyło celowi świadczenia lekarskiego, lecz stanowiło jedynie odpowiedź na wezwanie do ustosunkowania się do skarg powódki.

W rezultacie Sąd Okręgowy uznał, że nie doszło do wykazania przesłanki braku bezprawności działania jako dopuszczalnego w ramach art. 40 ust. 2 ustawy oraz art. 50 u.o.z.p. i z tego powodu na podstawie art. 24 w związku z art. 23 k.c. nakazał pozwanemu przeproszenie powódki w piśmie o treści określonej w sentencji wyroku. Sąd uznał, że naruszenie tajemnicy lekarskiej stanowiło naruszenie dobra osobistego powódki, a dalej idące powództwo oddalił. Powódka nie wykazała, że w związku z powyższym naruszeniem dobra osobistego doznała krzywdy, co wykluczało zasądzenie zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c.

Apelację od wyroku z 16 maja 2016 r. złożyły obie strony. Wyrokiem z 4 kwietnia 2019 r. Sąd Apelacyjny w Krakowie uwzględniając apelację pozwanego zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddalił powództwo (pkt 1), oddalając także apelację powódki (pkt 2).

Uwzględniając apelację pozwanego Sąd Apelacyjny jako zasadny ocenił zarzut naruszenia art. 40 ust. 2 pkt 6 ustawy przyjmując, że pojęcie „uprawnionych osób uczestniczących w udzielaniu świadczeń obejmuje nie tylko lekarza, ale także osoby, które kontrolują lub nadzorują prawidłowość ich wykonywania. Inna zawężająca interpretacja tego pojęcia prowadziłaby do ograniczenia praw pacjenta, gdyż wykluczałaby możliwość otrzymania przez nie szczegółowych informacji pozwalających na ustalenie czy jego prawa nie zostały naruszone. Brak bezprawności zachowania pozwanego który był głównym autorem lub osobą przekazującą informacje oznacza, że nie może on ponosić odpowiedzialności za udostępnienie relewantnych danych, w którym powódka dopatrywała się naruszenia jej dóbr osobistych.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 4 kwietnia 2019 r. złożyła powódka zaskarżając go w części, tj. w punktach 1 i 3. Zarzucając

naruszenie art. 40 ust. 2 pkt 6 ustawy wniosła o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Krakowie do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 40 ust. 2 pkt 6 ustawy, obowiązek zachowania w tajemnicy informacji związanych z pacjentem nie obejmuje sytuacji, w której zachodzi potrzeba przekazania niezbędnych informacji o pacjencie związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych innemu lekarzowi, lub uprawnionym osobom uczestniczącym w udzielaniu tych świadczeń. Sąd Najwyższy w niniejszym składzie podziela stanowisko Sądu Apelacyjnego, że ze względów celowościowych wskazane wyłączenie obejmuje także sytuację, w której informacje, o których mowa zostają przekazane rzecznikowi praw pacjenta lub dyrektorowi szpitala w związku z załatwianiem i wyjaśnianiem okoliczności dotyczących leczenia pacjenta na skutek jego skarg i w celu ich rozpatrzenia. Przemawia za tym wzgląd na ochronę praw pacjenta i umożliwienie rzetelnego załatwiania jego skarg przez osoby kontrolujące lub nadzorujące wykonywanie świadczeń. Niemniej nawet przyjęcie takiej wykładni nie usprawiedliwia przekazywania informacji o pacjencie ponad potrzebę, tj. w szerszym zakresie niż niezbędny. Trafnie skarżąca zwróciła uwagę na ten aspekt podnosząc, że przekazanie informacji o powódce i jej leczeniu przez pozwanego Dyrektorowi szpitala, względnie rzecznikowi praw pacjenta, mogło następować wyłącznie w niezbędnym zakresie. Zagadnienia tego i dopuszczalnego zakresu przekazywanych informacji nie rozważył i nie wziął pod uwagę Sąd Apelacyjny wydając zaskarżony wyrok, przez co naruszył art. 40 ust. 2 pkt 6 ustawy, co miało bezpośredni wpływ na wynik sprawy.

Z tych względów Sąd Najwyższy uznał skargę kasacyjną za uzasadnioną i, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 108 § 2 i z art. 391 § 1 oraz z art. 398²¹ k.p.c., orzekł, jak w sentencji.

[SOP]

[ms]